

עניני סליחות- תפילה למלכים ולמיטים

1. שולחן ערוך אורח חיים טימן תפאה סעיף א

נהוגים לקום א (א) באשמורת לומר סליחות ותחנונים ב מראש חדש (א) אלול ואילך (ב) עד יום הכפורים. הנה: ומגנין בני אשכנז אויטהן, אלא (ג) מראש חדש ואילך מתקין אחר התפלה שhortin יש מקומות שוטקען ג' ערבית; עמודים באשמורת (ד) לטעון סליחות (ה) ביום א' של פנו ר'ה; (בב) גם חלייש השנה ב (או ג', אז מתחילין (ו) מיום א' ג' שביע (ה) של פנו (מענהיים).

2. תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף יז עמוד ב

ויעבר ה' על פניו ויקרא, אמר רבי יוחנן: אל מלא מקרה כתוב אי אפשר לאומרו, מלמד שנטעטף הקדוש ברוך הוא כשליח צבור, וחראה לו למשה סדר תפלה. אמר לו: כל זמן שישRAL חותאי - יעשה לפניו כסדר הזה, ואני מוחל להם. ה' ה' - אני הוא קדם שיחטא האדם, ואני הוא לאחר שיחטא האדם ויעשה תשובה. אל רוחם וחנון, אמר ר' יהודה: ברית ברותה שלש עשרה מדות שאין חזרות ריקם, שנאמר + שמות לד+ הנה אני כרת ברית.

3. רמב"ס הלכות תשובה פרק ג הלכה ז

א. ע"פ שתיקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב רמז יש בו כולם ערו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מטורידמתכם ורפסו במעשייכם וחזרו בתשובה וחזרו בוראים, אלו השוכחים את האמת בהבלוי הזמן ושוגים כל שנותם בהבל וירק אשר לא יעיל ולא יציל הבינו לנפשותיכם והטיבו זרכיכם ומעליכם ויעזוב כל אחד מכם דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טוביה, לפיכך צrisk כל אדם שיראה עצמו כל השנה כולה כאלו חציו זכאי וחציו חייב, וכן כל העולם חציו זכאי וחציו חייב, חטא חטא אחד הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולל לך חובה וגרים לו החותנה, עשה מצוה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולל לך זכות וגרם לו ולחם תשועה והצלחה שנאמר צדיק יסוד עולם זה שצדק הכריע את כל העולם לזכות והצלילו, ומפני עניין זה נהגו כל בית ישואל להרבota בצדקה ובמעשיים טובים ולעוסק במצבות מראש השנה ועד יום הכפורים יתר מכל השנה, ונ נהגו כולם לקום בלילה בעשרה ימים אלו ולהתפלל בbatis נסויות בזרבי תחנונים ובכיבושין עד שייאור הוים.

4. פירוש המשנה לרמב"ס מסכת טהרותין פרק י משנה א

והיסוד החמישי שהוא יתעלה הוא אשר ראוי לעבדו ולרוממו ולפרנס גודלו ומשמעותו. ואין עוזין בן למה שלמטה ממטו במצוות מן המלאכים והכוכבים והגלגים ויחסותם וכל מה שהורכב מהן, לפ' שכולם מוטבעים בפעולותיהם אי להם שלטו ולא בחרה אלא רצונו יתעלה, ואין עוזין אותן אלה נהגו כל בית ישואל אלא כ严厉ו יתעלה יכוונו מחשבות וייתנו כל מה שזולתו. וזה היסוד החמישי הוא האזהרה על עבירה זרה, ורוב התורה באה להזהיר על זה.

ב. אבל אמר נוהגים לומר מנין רחמים הבניטו רחמים רחמים ורחמים לפני
בכל הרחמים וגיה, ואין זה ראוי כי דבר זה באילן
מתפלל אל מלכים שיכניסו רחמים ולא מזאנו
וזה ואמרין במסכת תענית (ט"ג, ע"א)
שכאשר גורו חענית היו יוצאים לבית הקברות
כדי שיתפללו علينا המתים רחמים, אין זה شأنו
מקשימים מן המתים שיתפללו علينا רך שאנו
וליכים לבה"ק ומתחבירים למתים טעם המתים
יתחבירו לחיים ויבקשו רחמים על ישראל, כי
המתים ג"כ ישראל והם אווהבים ישראל ומקשימים
רחמים על ישראל. אבל לומר למלכים הבניטו
רחמים זה אין ראוי. ואפי' אם מותר לומר
לאדם אחר התפלל פלי, והוא אצל האדם שהוא
ושפה חד עם חברו ולפיכך יכול לומר עשה
אתה חסר זה והתפלל פלי, אבל במלכים לא
שיך לומר כך רך היא דרך תפלה ובקשה והי
שיתפלל בך.

5. מהר"ל נתיבות עולם נתיב העבותה פ' יב

6. ש"ת חותם סופר חלק א (או"ח) סימן קטו

יקרתו הנעני. ראשית דבריו תמה על הנanon מהר"ל מפראג בספר נתיבות עולם נתיב עבודת פיה", שמיין לומר פיות המכניות רחמים שאין לנו עם מלאכים כלום כי אם ה' אלקינו שומע קול תפלה, ו/or"מ נתקשה הרה כל הספרים ספרי נבאים מלאים ותלך לדרוש את ה' להתפלל כמ"ש חרמבר"ן על התורה [בראשית כ"ה כ"ב] ואין צורך להאריך, תמהתי הלא הנanon הcn'ל נשمر מזה באותו הפרך ונזקי דיבורו, וכן כי דבריו סתוםים קצר ע"כ אפרש, כי דרכן להעמי מליץ בין מלץ לדודית כשהוא חשוב וספרון לפני המלץ או איתו יכול להטעים דבריו וכך, ויען ישראל לפנים ממלאכי השורת ואינם צרכיהם מליץ לפני אהובם ית"ש והוא מקבל בספר פנים יפות אפיו בלשון עליים ווגמגום, אם כן המליץ הלו איתו אלא קטנות אמונה חילאה, אך כל ישראל שותפים וגוג אחוד ונפש א' וכשהאחד מצטער גם חבירו מרגיש ועמו מצער, ועוד ז' המתפלל על תבורי נזק שיחלה עצמו עליו [ברכות י"ב ע"ב] פין שיראה שגם הוא חולה וכיון ששניהם בצער טוב יותר שכינס הראש משיכנס הרגל, ע"ד مثل התלמיד חכם הוא הראש, והמצטער שהוא עתה שרוי בדיון הוא בבחינת רגל וקצת נזק, טוב להכניס הראש כיון ששניהם בעלי דברים ולא כמליץ بعد אחר, ולדברי הנanon הnl' גם פזמון מלאכי רחמים וסליחה יג' מדות האמורות בחנינה של מנוע, מ"מ אנו אומרים עם הצבור הנו אל כביר לא ימאס ודלוונו עלי אהבה, אך מכניסי רחמים דרכי להאריך בונפילת אפים עד שהגיעו שליח ציבור לשומר ישראל:

ה' ישמר עמו ישראל מכל פגע ויחתמננו לשנה טובה שתגאלה וישועה אמן. פ"ב יום ד' דסליחות תקפ"ט לפ"ק: משה"ק סופר מפפ"ד

7. שלוחו ערך יורה דעה סימן קעט טיען יג

טו דורש אל המתים (דבטים יט, א), זה שמרעיב עצמו ולן בבית הקברות כדי שתשרה עליו רוח החטומה.

8. ש"ך יורה דעה סימן קעט ט"ק טו

טו דורש אל המתים כו' - נמצא בתשובה מהר"ח על הנודרים לילך בבית הקברות קצר היה נראה כזרוש אל המתים כו' והב"ח כתוב לקמן ס"ס ר'יז' שכך החזיקו במנתג זה ואין איסור בדבר ע"ש:

9. משנה ברורה סימן קעט ט"ק טו

דביה"ק הוא מקום מנוחת הצדיקים והונפה נתקבלה שם יותר אך אל ישם מגמותו נגד המתים אך יבקש מהשי' שיתן עליו רחמים בזכות הצדיקים שוכני עפר

10. תלמוד בבלי מסכת תענית דף טו עמוד א

למה יוצאין בבית הקברות? פלאגי בה רבוי לוי בר חמא ורבי חנינא. חד אמר: הרי אלו חשובין לפני כמתים, וחדר אמר: כדי שיבקשו עליו מתים רחמים. Mai binyah! Aiaca binyah! קברי נקרים.

11. תלמוד בבלי מסכת תענית דף כג עמוד ב

ותו, רבוי מני בריה הוא כא מצערו ליה דבר נשייה. אישתטה על קברא דאבא, אמר ליה:ABA,ABA, תמי מצערו לי. יומא חד הוא כא חלפי התם, אינוקוט כראע דטסוטהייה, עד דקבלו עליוו דלא כא מצערו ליה.

12. תלמוד בבלי מסכת סוטה דף ל"י עמוד ב

ועליו בגב וייכא עד חברון - ויבאו מבער יה: אמר רבא: מלמד, שפירש כלב מעצת מרגלים והלך ונשתטח על קברי אבות, אמר להו: אבותינו, בקשו עלי רחמים שאנצל מעצת מרגלים.

13. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף י עמוד א

והתניא: אמרו עליו על ר'א בן זורדייא, שלא הניח זונה אחת בעולם שלא בא עלייה. פעם אחרת שמע שיש זונה אחרת בכרכי הים והיתה נוטלת כס דינרין בשכחה, נטל כס דינרין והלך וuber עליה שבעה נהרות. בשעת הרגל דבר הפייחה, אמרה: כשם שהפייחה זו אינה חזרת למקומה, כך אלעוזר בן זורדייא אין מקבלין אותו בתשובה. הלך וישב בין שני הרומים ונגבאות, אמר: הרומים ונגבאות בקשׁו עלי רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים עליך ונבקשׁ על עצמינו שנאמר: +ישעיו נד+ כי החורים ימושו והגבאות תמוטיטה. אמר: שמים וארכז בקשׁו עלי רחמים, אמרו: עד שאנו מבקשים עליך ונבקשׁ על עצמנו, שנאמר: +ישעיו נא+ כי שמים כען נמלחו והארץ כבגד תבללה. אמר: חמה ולבנה בקשׁו עלי רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים עליך ונבקשׁ על עצמנו, שנאמר: +ישעיו כד+ וחפרה הלבנה ובושה החמה. אמר: כוכבים ומזלות בקשׁו עלי רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים עליך ונבקשׁ על עצמנו, שנאמר: +ישעיו נד+ וنمכו כל צבא השמים. אמר: אין הדבר תלוי אלא בי, הניח ראשו בין ברכייו וגהה בבכיה עד שיצתה נשמותו. יצתה בת קול ואמרה: ר'א בן זורדייא מזומן לחיה העולם הבא.

14. שר'ת אגרות משה אורחות חיים ח"ה סימן מג

וגם יש סברא לומר שעדייף לעניין מהמלחאים. דמאיור דהם ידע בצערא דיןשי בהאי עולם, כdomstik הגם בברכות, שכין מצטערין מזה גם בעצמן, ושיק שנעורר אותם בבקשתה להם שיתפללו ויבקשו מהשי"ת שיסלפ הצורות מעלינו. ואף בלא זה שמצטערין גם בעצמן, הא עליהם לחוש לצער לבניינם וגם לצער כל ישראל, והמלאכים אויל לא מרגשי כל כך בצערא דיןשי.

15. שר'ת מנחת אלעוזר א-סח

... וט ...
 מלט גאנסלאיגל גאנטעל גאנטעלס פטניטס גוט מט
 טנטט מלדייזי מל טנטטס קנייל מאהס תולאטויס
 גאנט טס טנטט פאיל מליך טיך ווון גאנט פמייס
 פאנטטס. מלך וויל פאנט חזתט אל סטטיס טיך
 גאנט פאנטטס פלמאו ווון גאנטס דרי דה
 טאנטעלס ווילט דהלהויז נאנטאלין (ףף פט) טאנטעל
 ק נאנט זי (קי פט) וויל גאנט פאל פלאן פאאל
 אאנטעלט ממליט נאנט סנוו וווקסס כת' קון מיטט
 זאנט זאנט אל טאנטס כת' קון גאנטלי וווקסס כת'
 נאנטעל פלוי זיאן זטטואן כט פאנטעלס לרן חונט פט

- || נאנטן נאנטיסן זבי כת' זי ...

16. שר'ת מהר"י מברוחנא סימן רעה

מה שאנו אומרים נא מדה נכונה, וכן מדות רחמים ומכונויות רחמים מהר"ד אין אלא דרך שפלות ועבדות, שמדובר בפני המלך ליעוצי לדבר למלך, והוא בוש בדבר לקרב אל המלך ואינו זה דרך אמצעי כלל:

17. תלמוד בבלי מסכת سنחדרין דף מד עמוד ב

ריש לקיש אמר: כל המאמץ עצמו בתפלה מלמטה אין לו זרים מלמעלה. רבijo יוחנן אמר: לעולם יבקש אדם רחמים שיחו הכל מאמץ את כחו, ולא יהו לו זרים מלמעלה.

18. רש"י מסכת سنחדרין דף מד עמוד ב

כל המאמץ עצמו בתפלה מלמטה אין זרים - יכולם להסתינו מלמעלה.
לעולם יבקש אדם רחמים שייחו הכל מאמצים את כחו - שיסיעו מהלאי השרת לבקש רחמים, ושלא יהו לו מסתנויות מלמעלה, והכי ממש: הירוך שועך - אם אתה לערוך שועך כזאת תערכו - לא בצר - שלא יהו לך

צרים ושהכל יחו במאמרי לכך.

19. ספר שבולי הלקט סזר ראש השנה סימן רבב

ואומרים מכניסי רחמים כר' מכניסי דמעה כר' ואין בזה מושם משותף שם שמים ודבר אחר שאינו דומה למה ששנינו להיה ולך מזבח והרב ר' אביגדור כהן צדק זצ"ל הביא ראה עול זה מהא אמרין בסנהדרין בפרק נגמר הדין אמר ר' יוחנן לעולם יבקש אדם שיש לו הכל מעמץ את כח מלמתה ואיל יהו לו צרים מלמעלה וכי רביינו שלמה זצ"ל שיסיעו מהלאכי השרת לבקש רחמים ושלא יהיה לו מושטנים מלמעלה וגם במדרש שיר השירים על פסוק השבועתי אתכם אמרת נשת ישראל למלאים העומדים על שער תפללה ועל שער השגנות ונאמר אם יש עליו מלאן מלץ אחד מני לפניהם הקב"ה ותהי מליizi יושר לפניהם שיכחול לי על הזדונות ועל השגנות ונאמר אם יש עליו מלאן מלץ אחד מני אלף גונו.

20. כמציא שלל רב ימים נוראים עם עה בשם ר' אשר וויס

באחד משיעורי, חידש הנגן רבי אשר זליג וייס שלט"א, בעל "מנחת אש", שכל האיסור אינו אלא בעודם למלאים, ולא בבקשת בעלמא שאין בה עובודה, פולחן והכנעה.

והוכיחה זאת מלשון תرمב"ס בפירוש המשניות (תחילה פרק "חלק" בסנהדרין), שם ביאר את העיקר החתמי מ"ג עיקרים, זהה לשוזנו: "שהוא יתברך והוא הראוי", ♀

כל מתבונן יראה נכוונה, שעיקר יסוד זה הוא שלא לעבד לכך אחר זולתו יתברך שמו, ולא לגדלו ולודומו וליחסתו לו כח עצמי, וברור שדבריו מיסודים על יסוד דבריו בהלכות עבדות וכוכבים (א, א), שם ביאר שעיקר טענות של עובדי עבודה זהה הקדמוןיות לא היתה כפירה בעיקר, אלא שבסככותם חשבו שהה רצון ה', שנעבود למשמו ובוראו כדי להתקרכז עליו (עין שם), וכיון שהה מעיקרי העבודה זהה, הרי מעיקרי האמונה הוא שלא לעבד ולגדל שוט כח זולתו. ואם כן, אין זה עניין לפיווט "מלacci רחמים" שבסlichot וכן בבקשת "ברכוני לשלום", שאין בהם פולחן ועובדת, ואין אלו מתפללים אליהם בקבלות עול ואלהות, אלא בבקשת בעלמא – שיברכנו ושיכנינו תפילותינו לפני הקב"ה.

21. ש"ת אגרות משה אורח חיים ת"ה סימן מג

טעם המתירין שהיו ג"כ גאנוי עולם מרבותינו הראשונים, מוכרכין לומר דעתם מלאכים שנטמעו מהשי"ת שיחיו סגנורים علينا לפניו מאיזה טעם, אף שירוד בעצמו כל הסגנoria יותר מהמלאים, לבן שיין שבבקשים שיישו שליחותם באהבה, וויסיפו גם בקשה לבד עצם מעשה הסגנoria. שהרי על מה שהם כבר שליחות מהשי"ת, שייך שיתפללו על שליחותם שקיבלו הש"ת סגנoria שלהם. ואני זה בכלל האיסור להתפלל ולבקש מהמלאים שום דבר, כדהביא הרמב"ן בפירושו בחומש פ' יושלח ("ב", ל") על הקראadam המלאך ליעקב למה זה תשאל לשמי, שאמר אין לך במידעת שמי תועלת כי אין הכח והיכולת בלתי לה לבדך אם תקרני לא ענק וגם מצרך לך או שיעינך. שכן על הדבר שנשתלו המלאכים, כמלאכי הסגנoria ומלאכים המmonsים להיות مليיצי יושר, כמפורט בקראי (איוב "ב", כ"ג) ובגמ' (שבת "ב" ע"א), שייך לומר שניתנו להם לרשותך אך להמליץ ואיך לעשות הסגנoria. ורק זה מותר לבקש, שיעשו זה באהבה ובשמחה כדשכחון במלאך גבריאל (פסחים ק"ח ע"א - ב), ועל דרך זה הוא מה שתיקנו בטלחות ובפויותם. והאstorין, אולי סברוי גם על מה שבד המלאכים אין להתפלל להם ולבקש מהן, אלא להתפלל ולבקש מהשי"ת שהוא יעשה לנו כל בקשתנו לטובה. ואם הוא רוצה בסגנורים מאיזה טעם, יעמיד הש"ת מילא כישמע תפילותינו סגנורים טובים ומלייצי יושר טובים.